

JOSEPH E. STIGLITZ

Irak Savaşı'nın gerçek bedeli

Irak Savaşı'nda ABD'nin harcadığı paraların, raporlarda ortaya konulan rakamlardan farklı olduğu ortaya çıkıyor. Savaş başlamadan önce Bush yönetimi 100-200 milyar dolarlık bir harcama öngörürken, bu rakamın bugün 1-2 trilyon doları aştığını görüyoruz

Hayattaki en önemli şeyler –hayatın kendisi gibi– paha biçilmezdir. Ama bu savunma gibi yaşamın korunmasını ya da bir yaşam biçimini içeren konuların ekonomik analizlere tabi tutulmasının gerekmediğini göstermez.

Irak Savaşı'ndan hemen önce, Bush yönetiminin ekonomistlerinden Larry Lindsey savaşın maliyetinin 100-200 milyar dolar arasında değişeceğini belirtse de diğer görevliler buna hemen itiraz ettiler. Örneğin, İdare ve Bütçe Ofisi yöneticisi Mitch Daniels rakamı 60 milyar dolara indirdi. Şimdi, Lindsey'in rakamlarının ne kadar küçümsendiği ortaya çıkıyor.

Bush yönetimi, tıpkı Irak'ın kitle imha silahlarında ve El Kaide ile olan bağlantısında olduğu gibi herkesi savaşın gerçek bütçesi konusunda yanıltıyor, ben de bu konuyu araştırmak için Harvard'da bütçe uzmanı olan Linda Bilmes ile bir ekip kurdum. Biz bile, bu savaşın karşıtı olarak bulduklarımız karşısında oldukça şaşırdık, sade bir hesapla bile, tahmini tutarın bir trilyon dolardan az olmayacağını, 2 trilyon dolara kadar çıkabileceğini gördük.

Analizimiz Kongre Bütçe Ofisi'nin açıkça telaffuz ettiği 500 milyon dolarla başlıyor, bu rakam yönetimin savaşın başlamadan söylendiği bütçeden on kat daha fazla. Aslında bu rakam gerçekten çok uzakta, çünkü rapor edilen rakamlar gerçekleri ve tüm bütçesel tutarları içermiyor.

Örneğin, Bush yönetimi savaştan yaralı olarak dönen askerlerin sayısını saklamak için elinden geleni yapıyor. Şimdiden bu rakam 16 bin kişi ve bunların yüzde 20'sinin de kalıcı beyin ve kafa hasarları bulunuyor. Bu yüzden, 500 milyon doların tüm bu insanların hayatları boyunca sürecek olan sakatlık ve tedavi masraflarını hükümetin gelecek yıllarda ödemek zorunda kalacağını gözönüne almadığını görmek hiç şaşırtıcı değil.

Hükümet, ordunun yeni asker ihtiyacı ve mevcut olanı tutma sorunlarıyla yüzleşmekten de kaçınıyor. Sonuç, oldukça artan ikramiye ve primler, yükselen maaşlar ve artan askere alma maliyetleri olarak karşımıza çıkıyor. 2003'e oranla 2005'te bu maliyetler yüzde 20 arttı. Dahası, savaş inanılmaz ölçüde ekipman gerektiriyor ve bunların bir kısmının kısa bir süre sonunda değişmesi gerekecek.

Bu bütçe hesapları (faizi hesaba katmadan) tahminimizce, en az 652 milyon dolar, ortalama olarak da tahminen 799 milyon dolar olarak ortaya çıkıyor. Tartışmalı şekilde, hükümet diğer harcamaları kısarak ya da artırılan vergilerle bu durumu karşılamak yerine borçlanarak finanse etme yolunu seçti, bu borcun faiz oranları da bütçe hesaplarına en az 98 milyon dolarlık, ortalama olarak da 385 milyon dolarlık bir ek yük getirecek.

Elbette, yaralanma ve ölümlerin getirdiği asıl yük, sakat kalan askerleri ve ailelerini vuruyor. Ordu her ne kadar kayıplar için tazminat ödese de bu rakam insanların normal yaşamda kazanabileceğinin çok gerisinde kalıyor. Örneğin, ölen bir asker için ödenen miktar sadece 500 bin dolar. Bu rakam, istatiksel verilere bakıldığında, Amerika'da normal bir insanın hayatı boyunca 6,1-6,5 milyon dolar kazanabildiği varsayımıyla, çok düşük kalıyor.

Ama maliyetler bunlarla bitmiyor. Bush yönetimi her seferinde Irak Savaşı'nın ekonomi için iyi olduğunu iddia etmişti, hatta bir sözcü, düşük petrol fiyatlarını sağlamanın en iyi yolunun bu olduğunu söylemiş-

ti. Pek çok açıdan olaylar beklenenden farklı gelişti: Amerikan ve küresel ekonomi sürekli kaybederken kazananlar petrol şirketleri oldu.

Aynı zamanda, savaşa harcanan para başka işlerde kullanılabilirdi. O paranın bir bölümünün yerel kalkınma için ayırılması ile yollar, okullar, araştırma ve geliştirme yapılsaydı, Amerikan ekonomisi kısa dönemde canlanır ve uzun dönemde de büyümesi sağlanabilirdi.

Kısacası, "ortalama" tahminimiz bile Amerika'nın Irak'a olan ilgisinin bedelinin oldukça altında kalabilir. Dahası tahminimiz Irak'ın büyük kayıplarının hiç birini içermiyor.

Amerikan Halkı'nın kasten savaşın bütçesi hakkında yanlış yönlendirildiğini açıklamaya çalışmıyoruz, ya da Bush yönetiminin bütçe konusundaki küçümsemesini beceriksizliğe bağlamıyoruz. Ne de olsa savaş, tam kitle imha silahlarının varlığı konusundaki şiddetli tartışmaların ortasında başladı.

Artık savaşın gerekip gerekmediğini de tartışmıyoruz! Sadece, askerler daha etkin yöntemlerle korunamaz mıydı? Zira son kanıtlar, ölümlerin ve yaralanmaların çoğunun önüne, askerlere daha iyi zırh verilerek geçilebileceğini gösterdi. Böylece kısa süreli ucuzculuğun, uzun dönemde maliyetlerinin ne kadar artırabileceği görülüyor. Elbette bu durumdaki örnekte olduğu gibi, bir savaşın zamanlaması seçimimize kalmışsa, yetersiz hazırlık hiç bir sebeple affedilemez.

Bush yönetimi savaştan yaralı olarak dönen askerlerin sayısını saklamak için elinden geleni yapıyor. Şimdiden bu rakam 16 bin kişi ve bunların yüzde 20'sinin de kalıcı beyin ve kafa hasarları bulunuyor

Görünen o ki, bu konu Bush'un hesaplarında yer almamış. Savunma veya diğer konulardaki büyük projelerin ayrıntılı kâr-zarar hesabı, yarım yüzyıldır standart bir işlem olarak yapılıyor. Irak Savaşı yeterince büyük bir "proje." Şimdi görüldüğü üzere yararları ve zararları hesaplanırken büyük hatalar yapılmış.

Artık bu konuda bir şey yapamasak da sormadan edemiyoruz: 1-2 trilyon dolarlık savaş bütçesinin bir kısmı alternatif yollara harcanarak daha iyi güvenlik, artırılmış refah ve gelişmiş demokrasi sağlanamaz mıydı?

Copyright: PROJECT SYNDICATE
www.project-syndicate.org
Çeviren: Onur Yücel